

З ДОСВІДУ СПІВПРАЦІ ВНЗ ТА ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЩОДО ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розкривається досвід підготовки молоді до громадянської, політичної, культурної, соціальної активності. Виокремлено педагогічні умови організації спільної діяльності ВНЗ та громадської організації, спрямованої на формування громадянської активності особистості. Акцентується, що в сучасних умовах одним з чинників, що впливає на формування і розвиток соціальної активності молоді є функціонування громадських організацій, які спонукають до співпраці на благо міста, області, держави. Висвітлено досвід залучення студентської молоді до написання проектів соціального спрямування на грантовій основі, для розвитку суспільства та демократії України. Інноваційний шлях розвитку суспільства можна забезпечити, сформувавши покоління інноваційних людей, які мислять і працюють по-новому. Вищезначене передбачає вирішення комплексу проблем, однією з яких є формування громадянської активності людини, яка має достатній рівень громадянських компетентностей, усвідомлює своє місце в економічних процесах, що відбуваються в суспільстві, вмє аналізувати соціально-економічну ситуацію, активно виконувати основні соціальні ролі, налагоджувати цивілізовані відносини, приймати виважені рішення.

Ключові слова: активна особистість, громадянська активність, громадянське виховання, громадська організація, громадянська позиція, педагогічні умови, проектна діяльність.

Громадянське суспільство, як соціокультурний та суспільно-політичний феномен, поєднує соціальні інститути, соціальні практики, суспільні цінності та чесноти [11]. Питання побудови демократичного суспільства, пошуку способів взаємодії людини з суспільством, дотримання прав та обов'язків громадян, можливостей участі молоді в житті суспільства знаходяться в центрі уваги сучасних учених, оскільки без участі молоді неможливо створити громадянське суспільство. Активна участь молоді у громадському житті є запорукою успіху і прогресу суспільства. Громадянська, політична, культурна, соціальна активність молодого покоління залежить від підготовки молоді до такої діяльності.

Поняття “громадянська активність” досліджується у працях Д. Акімова, Т. Безверхої, Н. Дерев'янка, І. Жадан, В. Іванчука, А. Карася, В. Поплужного, О. Сухомлинської, К. Чорної, С. Рябова, Л. Шангіної та інших. Особливості формування громадянської активності молоді розглядалися А. Нісімчуком, Н. Побірченко, І. Прокопенком, В. Розовим, О. Собчук, Л. Чеботарьовою, О. Шпаком, П. Шемякіним, Н. Юрчуком. В дисертаційних дослідженнях В. Загрівого, О. Камишанченко, Ю. Кирильчука, С. Лукаш, Р. Мачулки, С. Мельникова, О. Павленків, К. Старченка, В. Тереса, О. Тополь висвітлено підходи до вирішення окремих проблем, пов'язаних із специфікою формування громадянської активності молоді. Зокрема В. Андрущенко, В. Бабкін, О. Бабкіна, В. Бакіров, В. Барков, І. Варзар, І. Горбатенко, О. Лановенко, Н. Лисиця, В. Князев, А. Колодій, В. Кремень, П. Манжола, В. Пилипенко, Т. Розов, Ф. Рудич, А. Ручка, В. Ткаченко, А. Ткачук, Ю. Шайгородський, О. Шевченко та ін. аналізують соціально-економічні, політичні та духовні чинники самоорганізації українського суспільства.

Соціальний аспект активності в побудові українського суспільства розглядається в роботах М. Боришевського, В. Ворони, С. Войтовича, Є. Головахи, О. Кучеренка, С. Макеєва, Н. Паніної, І. Прибиткової, В. Тарасенка, М. Чурилова, О. Швачко, О. Якуби та ін. Проблеми функціонування інститутів громадянського суспільства досліджуються у працях В. Бебика, М. Бурмаки, М. Головатого, Г. Зеленько, І. Кураса, М. Михальченка, О. Нельги, Н. Отрешко, Ю. Привалова, Т. Рудницької, Т. Ткаченко, Л. Шкляра, М. Шульги, Ю. Яковенка та ін. психології, політології, соціології. Вплив соціальної політики на інститути громадянського суспільства досліджують А. Арсеєнко, Г. Голеусова, В. Жукова, О. Куценко, Е. Лібанова, М. Лукашевич, Ю. Саєнко, В. Скуратівський, В. Судаков, М. Туленков, А. Ягодка та ін., психолого-педагогічні механізми, умови, шляхи її формування – К. Абульханова-Славська, А. Петровський, С. Рубінштейн та інші.

Громадянська активність, за Т. Безверхою – це внутрішнє прагнення до діяльності заради здійснення певної суспільної мети. Це важлива умова розвитку державотворення. Рівень громадянської активності залежить від зрілості змісту національної ідеї [2]. Л. Снігур розглядає громадянську активність як діяльнісну сферу прояву громадянської особистості, що складає комплекс громадянських якостей, які характеризують особистість людини як громадянина-

патріота, громадянина-професіонала і громадянина-демократа [9]. М. Боришевський досліджує громадянську активність як таку, що спрямовує активність особистості до суспільно-значущої діяльності, прирівнює її до громадянської позиції. Більшість науковців одноставні, що громадянська активність – це структурно-змістовна якість особистості, яка формується та розвивається на основі власних ціннісних орієнтацій, враховуючи цінності суспільства і правові норми й вимоги держави, спрямовує діяльність, поведінку, спілкування людини, як представника соціального, на створення світу громадянських відносин та відображає характер інституціональної взаємодії з владою.

Актуальним завданням залишається пошук шляхів та визначення педагогічних умов формування громадянської активності молоді.

Метою статті є виокремлення педагогічних умов та висвітлення досвіду співпраці ВНЗ та громадської організації щодо формування громадянської активності здобувачів вищої освіти.

У процесі соціально-економічних змін Україна відчуває потребу підготовки і виховання нової генерації громадян на засадах цінностей демократичного суспільства – верховенства прав людини, рівності та взаємної відповідальності. Виховання громадянина можливе лише за умови створення демократичного середовища у навчальному закладі, де молодь на власному досвіді навчається брати відповідальність та приймати рішення, адекватно реагує на процеси, що відбуваються, кризь призму демократичних ідеалів. Навчальний заклад відтак розглядається як мікро модель суспільства. Освітнє середовище є місцем, де молода людина може засвоювати демократичні норми, цінності і вчитись бути відповідальною.

Інноваційний шлях розвитку суспільства можна забезпечити, сформувавши покоління інноваційних людей, які мислять і працюють по-новому. Вищезначене передбачає вирішення комплексу проблем, однією з яких є формування громадянської активності людини, яка має достатній рівень громадянських компетентностей, усвідомлює своє місце в економічних процесах, що відбуваються в суспільстві, вміє аналізувати соціально-економічну ситуацію, активно виконувати основні соціальні ролі, налагоджувати цивілізовані відносини, приймати виважені рішення.

Освіта для демократичного громадянства і освіта з прав людини взаємопов'язані і підтримують одна одну. Вони розрізняються тематикою і масштабами, але не цілями й практичними методиками. Освіта для демократичного громадянства фокусує увагу на демократичних правах та обов'язках, а також на активній участі у громадянській, політичній, соціальній, економічній, правовій і культурній сферах життя суспільства [12].

Формальна освіта не завжди відповідає принципам навчання та виховання відповідальних громадян, яких потребує сучасне демократичне суспільство. Необхідним є запровадження нових форм навчання, спрямованих на підготовку молоді до співпраці з владою, бізнесом та ЗМІ заради розвитку громади.

Поняття “активність” – дія, вчинок, те, що розвивається. Науковці пропонують різне тлумачення активності: у соціології – соціальна активність, в політиці – політична активність, в педагогіці та психології – активність особистості. Спрямованість молодих людей на діяльність та участь у житті суспільства і держави, для задоволення й реалізації соціальних потреб та інтересів сприяють появі різноманітних форм активності. Такі феномени, як діяльність, поведінка, участь – це прояви якісної характеристики, зовнішній (поведінковий) рівень активності. Внутрішній рівень активності складають інтереси, мотиви, потреби, настанови, переконання, цінності. Активність може обмежуватися виконанням певних правил, а може бути спрямованою на мобілізацію та солідаризацію навколо певної мети чи ідеї.

Ступінь впливу молодої людини на соціальні процеси є соціальною активністю студента. У словнику із соціальної педагогіки визначено, що соціальна активність – динамічний стан особистості, спрямований на становлення та підтримку її зв'язків з оточуючим світом; сукупність форм людської діяльності, усвідомлено орієнтованих на вирішення певних завдань, що постають перед суспільством, класом, соціальною групою в певний історичний період [10].

Соціальну активність особистості визначаємо як якість її зв'язків з суспільством. Чим активнішою є особистість, тим більший вплив вона має на оточення; пасивність же, навпаки, зменшує ступінь цього впливу. Соціальна активність різноманітна за своїм змістом, спрямованістю, рівнем усвідомлення. Для сучасної молоді актуальними є різні форми соціальної активності: громадянська, творча та комунікативна (інтернет-активність), що може бути ресурсом для подальшого розвитку їх громадянської активності в реальному просторі. Молодіжна

активність – це своєрідне включене навчання соціальних навичок, де важливою постає відповідальність за свої дії. Активність студентів є невід’ємною умовою підготовки їх, як майбутніх фахівців, що обумовлено тим, що після закінчення навчального закладу вони будуть активними громадянами. У соціальній активності виокремлюють форми:

- політична активність, яка реалізується у сфері політичної діяльності;
- громадянська активність, метою якої є вирішення суспільних проблем;
- культурна активність, що забезпечує створення, освоєння, збереження, поширення та подальший розвиток духовних та матеріальних цінностей;
- творча активність, що породжує якісно нове та відмінне неповторне, оригінальне і значиме;
- трудова активність, що виявляється в реалізації інтелектуального та фізичного потенціалу робочої сили в процесі трудової діяльності;
- комунікативна активність, що спрямована на пошук зв’язків та контактів, необхідних для реалізації діяльності;
- ділова активність, як інтенсивна діяльність у сфері професії та посади.

Основа громадянської активності складають: інтерес до суспільної і громадської діяльності; організаторські здібності; ініціативність; вимогливість до себе; відповідальність за виконання громадських доручень; готовність допомагати іншим. Громадянська активність ґрунтується на громадянських почуттях: патріотизмі, відповідальності, небайдужості до майбутнього країни. Сферами прояву громадянської активності є соціально-комунікативна, громадська, суспільно-політична. Серед функцій громадянської активності науковці виокремлюють: здійснення впливу на рішення, які приймаються в суспільстві; участь у розробці законів або розпоряджень; зміна або відхилення правових актів; артикуляція групових та суспільних інтересів; самовдосконалення [8].

Громадянська активність пов’язана з громадянською позицією, яка свідчить про ступінь зрілості людини, рівень її розвитку як громадянина, який усвідомлює своє місце і роль у процесі державотворення. Громадянська активність розглядається як одна з форм соціальної активності соціальних суб’єктів, що має на меті впливати на прийняття соціально-політичних рішень, реалізацію своїх інтересів. Тому доречно розглядати громадянську позицію як самостійну форму соціальної активності, яка не є сталою, має певні цілі, механізми та очікуваний результат.

Освіта сприяє засвоєнню знань, цінностей і досвіду, що є основою суспільно корисної діяльності. Основним засобом реалізації активності молоді в ВНЗ є студентське самоврядування. Важливим елементом активності студентів є їх участь у суспільному житті навчального закладу, міста, області. Саме така активність позначається як громадянська.

Відтак, під громадянською активністю ми розуміємо інтегральну якість особистості, що реалізуються в різних видах самодіяльності, в процесі якої відбувається її самореалізація, обумовлена об’єктивними і суб’єктивними факторами, та яка спрямована на досягнення демократичних змін. Можливості прояву громадянської активності, як єдності особистого і громадського, обумовлені історично-об’єктивними факторами та інтересами особистості. Прояв громадянської активності сприяє самореалізації особистості в тій чи іншій соціальній сфері. Формування громадянської активності містить такі компоненти:

- формування громадянської компетентності та відповідальності у надбанні позитивного досвіду участі у громадському житті;
- ставлення громадянина до інститутів влади і політичної системи; вивчення і засвоєння демократичних настанов та цінностей;
- ставлення громадянина до самого себе і до інших людей; опанування політичного словника (когнітивний компонент політичної культури) [1].

Наше дослідження дало змогу виявити одне з протиріччя в формуванні громадянської активності особистості: з одного боку, очевидна зростаюча потреба суспільства у формуванні особливого типу особистості, яка характеризується громадянською активністю, з другого – у молоді відсутні навички такої діяльності. Саме тому стверджуємо про прояв “пасивного” інтересу до соціальних процесів, соціального життя суспільства. Опитування показало, що більшість респондентів не мають такого досвіду, хоч вказують на потребу в активній соціальній діяльності. В сучасному суспільстві має місце низька соціальна активність студентів, обумовлена недостатньою мотивацією і відсутністю досвіду спільної діяльності та специфікою умов, в яких здійснюється суспільно корисна діяльність. Виникає протиріччя між необхідністю формування в суспільстві активного громадянина та умовами практичної діяльності. На сьогодні в нашій країні

дещо недооцінюються громадянська активність, уміння самостійно організувати своє життя, аргументовано і впевнено пояснювати ті чи інші рішення та вчинки [3, стор. 39-40]. Виокремлення педагогічних умов організації такої діяльності уможливить формування соціальної активності молоді.

Громадянська позиція молодої людини формується, перш за все, на морально-етичному рівні, адже, усвідомлюючи себе необхідною своїй державі та оточуючим, людина хоче змінювати життя на краще. Основними умовами та шляхами формування громадянської активності особистості є:

- створення освітньо-інформаційного простору для формування особистості;
- створення програм, спрямованих на формування громадянської активності;
- створення системи самоврядування, спрямованої на формування активної особистості;
- дотримання дидактичних принципів особистісно орієнтованого, діяльнісного, акмеологічного та компетентнісного підходів, спрямованих на активізацію навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності студентів;
- забезпечення поінформованості шляхом доповнення до навчальних програм базових дисциплін тем громадянської спрямованості та демократизації;
- реалізація завдань громадянського виховання під час викладання усіх дисциплін та під час проведення заходів;
- розробка змісту, форм, методів і технологій формування громадянської активності особистості та їх впровадження у освітній процес;
- встановлення ефективної взаємодії ВНЗ, громадських організацій та влади;
- залучення молоді до неформального навчання, написання проектних заявок та реалізації проектів, спрямованих на досягнення демократичних змін.

Для участі у демократії молодь повинна навчитися користуватися правами і свободами, наприклад, правом вільного доступу до інформації, свободи висловлювання тощо. Молоді необхідно отримати досвід взаємодії з іншими – наприклад, захищати свої інтереси, проводити переговори, визначати “загальний добробут” [4]. Студентська молодь повинна мати почуття відповідальності за добробут інших людей і суспільства в цілому, тобто, не лише розуміти сутність системи взаємозв’язків між правами людини, але й їх основне значення та діяти відповідно. Таким чином, вони мають бути здатними врегульовувати власні інтереси та поєднувати їх з інтересами інших і суспільства загалом. Студенти, які навчалися за таким принципом, можуть брати участь у демократії [6].

Однією з особливих умов постає спрямованість освіти на загальний розвиток особистості, її комунікативних здібностей, засвоєння знань, самостійності у прийнятті рішень, критичності та культури мислення, формування інформаційних і соціальних навичок; адаптація системи освіти до норм, стандартів та основних положень європейського простору освіти; забезпечення соціального контексту освіти, що дасть можливість випускникам навчальних закладів формувати свою професійну кар’єру на принципах соціальної справедливості, відповідальності, загальнолюдських цінностей.

В основі професійної підготовки молоді першочерговим стає духовне і професійне самовдосконалення; формування активної позиції; розвиток індивідуальних здібностей кожного; допомога особистості у пізнанні власного “Я”, у самовизначенні та самореалізації.

Стимулювати громадянську активність можна, запроваджуючи на державному, законодавчому рівні програми і проекти; передаючи владні повноваження на місцевий та регіональний рівень (запровадження процедур прямої демократії: створення громадських дорадчих комітетів, проведення громадських слухань, організація соціального моніторингу – процесу, який дає змогу громадськості відстежувати впровадження державних рішень на місцевому рівні, визначати їх ефективність та адекватність, а також надавати свої пропозиції щодо покращення процесу ухвалення рішень); створення коаліцій недержавних організацій; через освіту і виховання громадян. Йдеться не тільки про кількість знань і засвоєних вмінь, а передусім про практичні навички щодо їх застосування в різних життєвих ситуаціях.

В сучасних умовах одним з чинників, що впливає на формування і розвиток громадянської активності молоді, є функціонування громадських організацій, які своїм прикладом спонукають до співпраці на благо міста, області, держави. На нашу думку, ефективним є залучення студентської молоді до написання проектів соціального спрямування на грантовій основі, для розвитку суспільства та демократії України. Мотивацією до участі в грантових проектах повинно бути

бажання прискорювати демократичні процеси в країні. Спочатку студентська молодь може долучатися до реалізації проектів в ролі волонтерів, потім – може бути активними слухачами різноманітних тренінгів та навчань, а згодом – самостійно створювати грантові заявки та реалізувати власні проекти.

На сьогодні молодь, яка навчається у ВНЗ, поки що не повною мірою задіяна у волонтерській діяльності, хоча і має часовий та фізичний ресурси. Одна з причин певної пасивності молоді – діючий стереотип про волонтерство як про використання безкоштовної трудової сили. Найчастіше мають місце варіанти залучення молоді лише для виконання технічних, другорядних завдань, що й відштовхує молодих людей від подальшої активності. Ситуація ускладнюється відсутністю інформації про конкретні можливості залучення до волонтерства, що сприятиме реалізації типових потреб молоді: відчувати власну значущість і корисність, приналежність до колективу інших волонтерів, причетність до організації, домогтися поваги, визнання, розширити коло знайомств.

Згідно зі Ст. 5 пункту 3 Закону України “Про волонтерську діяльність” “... організації та установи, що залучають до своєї діяльності волонтерів, зобов’язані: здійснювати підготовку волонтерів”. Як приклад, благодійна організація БО “Соціальний фонд” залучає молодь до активності в реалізації програми бюджету участі, яка надає мешканцям можливість пропонувати проекти, які будуть реалізовані Мелітопольською міською радою Запорізької області. Таким чином було реалізовано проект “Літній табір для людей з інвалідністю “Пізнай свій край”, спрямований на організацію десятиденного відпочинку та навчання за напрямом громадянської освіти двадцяти людей з інвалідністю, в тому числі і студентів з інвалідністю.

Надалі в рамках проекту “Мелітопольці ЗА рівні можливості”, який реалізує БО “Соціальний фонд” за підтримки Мелітопольської міської ради, до Міжнародного дня осіб з інвалідністю та Міжнародного дня волонтерів, було організовано захід “Інклюзивна вечірка”. Метою заходу було – підвищення активності та згуртування громадських організацій, що опікуються людьми з інвалідністю, та їх партнерів для розвитку інклюзивного суспільства міста. Учасниками стали близько 300 людей з інвалідністю та без. Молодь залучалась до всіх форм участі: постановка бального танцю учасників, підготовка фотозони “Саме тут: Inclusiveparty”, оформлення фотосушки до Міжнародного дня осіб з інвалідністю, виготовлення інформаційної продукції, рознесення листів та запрошень тощо. Інклюзивна вечірка стала прикладом синергії громади, влади та бізнесу заради розвитку в Мелітополі інклюзивного суспільства, в якому кожна людина почувається безпечно та комфортно.

Прикладом спрямованості неформального навчання на громадянську активність є проект “Професіоналізація освіти дорослих включно з питаннями громадянської освіти”, в рамках якого нами було створено та 10 годинну пілотовано в 2017 році освітню програму “Волонтерство як шлях розвитку особистісного потенціалу молоді” Кучина К. О. До навчання в програмі залучено двадцять осіб студентської молоді, в тому числі з інвалідністю в межах інклюзивного підходу, які мають: низький рівень інформованості молоді щодо можливостей залучення до діяльності громадських організацій; недостатньо сформовані вміння та навички командної, ефективної волонтерської роботи (самоорганізації, планування, вибір та застосування доцільних форм ініціативи, командостворення та ін.); недостатньо розвинуті навички softskills; неправильне сприйняття ролі студентства та його можливостей у процесі залучення до волонтерства; недостатньо сформовану громадянську свідомість і як результат – деяку пасивність у громадському секторі; труднощі пошуку першого робочого місця; потребу в самореалізації та в груповій взаємодії.

Мета освітньої програми – формування у студентської молоді компетенцій, необхідних для здійснення ефективної волонтерської роботи в громадському секторі. Серед завдань освітньої:

- розширити знання про роль та значення волонтерства для формування соціальної згуртованості в українському суспільстві; розкрити основні поняття, законодавчу базу, напрями, форми волонтерської діяльності, відомості про активні НГО міста;
- ознайомити учасників з напрямками волонтерської роботи, яка сприяє особистісному зростанню, реалізації творчого потенціалу, розвитку командної роботи та softskills;
- сприяти формуванню громадянської свідомості, активності та мотивації до волонтерської діяльності в громадському секторі.

Зміст програми логічно поєднував теми: волонтерська діяльність як засіб особистісного зростання в командній діяльності; напрями і форми волонтерської роботи для покращення життя

громади; необхідність фандрейзингових компетентностей; механізми та секрети PR НГО в соцмережах; культура спілкування в командній діяльності.

В результаті програми: підвищено рівень знань про волонтерство як спосіб активності в громадському секторі; сформовано вміння та навички для здійснення ефективної волонтерської роботи (самоорганізації, планування, вибір та доцільних форм ініціативи, командостворення та ін.); надано можливості для набуття досвіду участі у волонтерській діяльності у взаємодії з НГО; підвищено рівень громадянської свідомості та активності молоді в громадянському суспільстві; сформовано соціокультурні компетенції; сформовано фандрейзингову компетентність; сформовано вміння використання інструментів просування громадських організацій через соціальні мережі.

Висновки. Головним завданням такої співпраці постає формування громадянина – патріота України, створення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів, виховання громадянина з демократичним світоглядом і культурою. Мова йде про формування в молоді досвіду ефективної та свідомої участі в житті громади, моделювання ситуацій і різноманітних соціальних ролей, форм політичної участі, актів соціальної поведінки, що дають змогу реалізувати громадянські права й свободи в соціумі. Доречними є й інші форми активної участі у громадському житті, співпраці з державними органами та різноманітними громадянськими структурами, ініціювання корисних суспільних справ.

Використана література:

1. Бабкіна М. І. Проектна діяльність як метод формування громадянської активності учнівської молоді [Електронний ресурс]. Режим доступу до статті: http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Pedagogica/40610.doc.htm. – Назва з титул. екрану.
2. Безверха Т. В. Державне управління етнонаціональними відносинами в контексті формування української національної ідеї [Текст] : автореф. дис. канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Д. : ДРІДУ, 2008. 21 с., С. 18.
3. Королькова С. Ю. Социальная активность молодежи. *Молодой ученый*. 2015. № 12.2. С. 39-40.
4. Кучина К. О. Москаленко Л. В. Освітня програма “Волонтерство Як шлях розвитку особистісного потенціалу молоді” в рамках проекту “Професіоналізація освіти дорослих включно з питаннями громадянської освіти”. *Територія успіху* : практико-орієнтований журнал. 2017. № 1 (4). С. 20-24.
5. Мартинов А. Ю. Загальна декларація прав людини 1948 р. [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К. : Наукова думка, 2005. 672 с.: іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Zagalna_deklaraciya_prav_ljudyny_1948 (останній перегляд: 20.02.2019), Стаття 29.
6. Навчаємо демократії: Базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини для вчителів / Р. Голлоб, П. Крапф, О. Олафсдоттір, В. Вайдінгер ; ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер : пер. з англ. та адапт. Л. І. Парашенко. 3-тє вид. Київ : Основа, 2016. Т. 1. 164 с.
7. Поддубная М. В. Педагогические условия социализации молодежи в деятельности молодежных общественных объединений : автореф. дисс. ... канд. пед. наук. Магнитогорск, 2003. С. 4.
8. Саврасова-В'юн Т. О. Наукові підходи щодо вивчення феномена громадянської активності [Електронний ресурс]. Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/2009_74_2/32.pdf.
9. Снігур Л. А. Психологія становлення громадянськості особистості [Текст]. Одеса : Вид-ць М. П. Черкасов, 2004. 331 с.
10. Соціальна педагогіка : словник-довідник / за заг. ред. Т. Ф. Алексєєнко. Вінниця : Планер, 2009. 542 с.
11. Степаненко В. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні: інститути, практики, цінності / Українське суспільство: 10 років незалежності / за ред. В. Ворони. К. : ІС НАН України, 2001. С. 169-183.
12. Хартія Ради Європи за освітою для демократичного громадянства та Рекомендація по утворенню в області прав людини СМ / Res. (2010) 7. Страсбург : Видавництво Ради Європи, 2010. 38 с.

References:

1. Babkina M. I. Proektna diialnist yak metod formuvannia hromadianskoi aktyvnosti uchnivskoi molodi [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu do statti : http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Pedagogica/40610.doc.htm. – Nazva z tytul. ekranu.
2. Bezverkha T. V. Derzhavne upravlinnia etnonatsionalnymy vidnosynamy v konteksti formuvannia ukrainskoi natsionalnoi idei [Tekst] : avtoref. dys. kand. nauk z derzh. upr. : 25.00.01. D. : DRIDU, 2008. 21 s., S. 18.
3. Korolkova S. Yu. Socialnaya aktivnost molodezhi. *Molodoj uchenyj*. 2015. № 12.2. S. 39-40.
4. Kuchyna K. O. Moskalenko L. V. Osvitnia prohrama “Volonterstvo Yak shliakh rozvytku osobystisnoho potentsialu molodi” v ramkakh proektu “Profesionalizatsiia osvity doroslykh vkluchno z pytanniamy

- hromadianskoi osvity". Terytorii uspihku :pratyko-oriientovanyi zhurnal. 2017. № 1 (4). S. 20-24.
5. Martynov A. Yu. Zahalna deklaratsiia prav liudyny 1948 r. [Elektronnyi resurs] // Entsyklopediia istorii Ukrainy: T. 3: E-Y / redkol. : V. A. Smolii (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. K. : Naukova dumka, 2005. 672 s.: il. – Rezhym dostupu : http://www.history.org.ua/?termin=Zagalna_deklaraciya_prav_liudyny_1948 (ostannii perehliad: 20.02.2019), Statia 29.
 6. Navchaimo demokratii: Bazovi materialy z osvity dlia demokratychnoho hromadianstva ta osvity z prav liudyny dlia vchyteliv / R. Hollob, P. Krapf, O. Olafsdottir, V. Vaidinher ; red. R. Hollob, P. Krapf, V. Vaidinher : per. z anh. ta adapt. L. I. Parashchenko. 3-tie vyd. K. : Osnova, 2016. T. 1. 164 s.
 7. Poddubnaya M. V. Pedagogicheskie usloviya socializacii molodezhi v deyatelnost molodezhnyh obshchestvennykh obiedinenij : avtoref. diss. ... kand. ped. nauk. Magnitogorsk, 2003. S. 4.
 8. Savrasova-Viun T. O. Naukovi pidkhody shchodo vyvchennia fenomena hromadianskoi aktyvnosti [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu do zhurn. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/2009_74_2/32.pdf.
 9. Snihur L. A. Psykholohiia stanovlennia hromadianskosti osobystosti [Tekst]. Odesa : Vyd-ts M. P. Cherkasov, 2004. 331 s.
 10. Sotsialna pedahohika : slovnyk-dovidnyk / za zah. red. T. F. Alieksieienko. Vinnytsia : Planer, 2009. 542 s.
 11. Stepanenko V. Problemy formuvannia hromadianskoho suspilstva v Ukraini: instytuty, praktyky, tsinnosti / Ukrainske suspilstvo: 10 rokiv nezalezhnosti / za red. V. Vorony. K. : IS NAN Ukrainy, 2001. S. 169-183.
 12. Khartiia Rady Yevropy za osvitoiu dlia demokratychnoho hromadianstva ta Rekomendatsiia po utvorenniu v oblasti prav liudyny CM / Rec. (2010) 7. Strasburh : Vydavnytstvo Rady Yevropy, 2010. 38 s.

Кучина Е. О., Саенко Ю. А. Из опыта сотрудничества ВУЗА и общественной организации относительно воспитания гражданской активности получающих высшее образование.

В статье раскрывается опыт подготовки студенческой молодежи к гражданской, политической, культурной, социальной активности. Выделены педагогические условия организации совместной деятельности ВУЗА и общественной организации, направленной на формирование гражданской активности личности. Акцентируется, что в современных условиях одним из факторов, влияющим на формирование и развитие социальной активности молодежи, является функционирование общественных организаций, которые побуждают к сотрудничеству на благо города, области, государства. Отражен опыт привлечения студенческой молодежи к написанию проектов социального направления на грантовой основе, для развития общества и демократии Украины. Инновационный путь развития общества можно обеспечить, сформировав поколения инновационных людей, которые мыслят и работают по-новому. Вышесказанное предусматривает решение комплекса проблем, одной из которых является формирование гражданской активности человека, который владеет достаточным уровнем гражданской компетентности, осознает свое место в экономических процессах, происходящих в обществе, умеет анализировать социально-экономическую ситуацию, активно исполнять основные социальные роли, налаживать цивилизованные отношения, принимать взвешенные решения.

Ключевые слова: активная личность, гражданская активность, гражданское воспитание, общественная организация, гражданская позиция, педагогические условия, проектная деятельность.

Kuchina K. O., Sayenko Yu. A. From the experience of cooperation of higher education and public organization on civilization activity education higher education builders.

The article reveals the experience of youth training in civil, political, cultural, and social activity. The pedagogical conditions of organization of joint activity of higher educational institutions and a public organization aimed at forming a person's civic activity are singled out. It is emphasized that in modern conditions, one of the factors influencing the formation and development of social activity of young people is the functioning of public organizations, which encourage cooperation to the benefit of the city, the region, the state. The experience of involving students in writing social projects on a grant basis, for the development of society and democracy of Ukraine is highlighted. An innovative way of developing a society can be achieved by forming a generation of innovative people who think and work in a new way. The foregoing involves solving a set of problems, one of which is the formation of a person's civic activity, which has a sufficient level of civil competency, is aware of its place in the economic processes taking place in society, is able to analyze the socio-economic situation, actively perform the basic social roles, to establish civilized relations, make informed decisions.

Today, young people studying at universities are not fully involved in volunteering, although they have time and physical resources. One of the reasons for a certain youth passivity is the active stereotype of volunteering as the use of free labor force. Often, there are options for attracting young people only to perform technical, secondary tasks, which pushes young people out of further activity. The situation is complicated by the lack of information on the specific possibilities of engagement in volunteering, which will promote the implementation of typical youth needs: to feel their own significance and usefulness, belonging to the team of other volunteers, involvement in the organization, achieve respect, recognition, expand the circle of acquaintances.

Keywords: active person, civic activism, civic education, public organization, civic position, pedagogical conditions, project activity.